

Разработка на урок по литература за 5 клас на тема „Календари и празници”

изготвил : Кръстина Руменова Кърва, Българска филология,
редовно обучение, III курс, фак. N: 0603011029

1. **Тема на урока:** „Календари и празници”.
2. **Модул:** *Обогатяване на моралния и духовен светоглед у човека.*
3. **Тип на урока:** *за нови знания, формиране на умения и навици.*
4. **Продължителност:** *1 учебен час по 45 минути.*
5. **Цели и задачи на урока:**
 - 5.1. *Учениците да получат знания за календарите и празниците.*
 - 5.2. *Да се определи значението на календара в човешкия живот.*
 - 5.3. *Да се определи значението на празника при хората.*
 - 5.4. *Осмисляне на това как въздействат празниците върху човешкото светоусещане.*
 - 5.5. *Да се разгледат различните календари в развоя им през времето с оглед развиване на знания у учениците.*
 - 5.6. *Да се разгледат различните празници, предисторията им и мястото им във времето и да се съотнесат към календара.*
 - 5.7. *Да се разширят знанията и развият уменията за прилагане на усвоените понятия и категории.*
 - 5.8. *Осмисляне мястото на СЛОВОТО в празника.*
6. **Опорни понятия:** *календар, празник, слънчев и лунен календар, народен и семеен празник, слово в празника, обичай, делник и др.*
7. **Вътрешнопредметни връзки:** *в урока се използват знания за хората и животът им през хилядолетията, европейската приказка за „Слънцето и Луната”.*
8. **Междупредметни връзки:** *в хода на занятието се прави връзка с теми по история и фолклор.*
9. **Използвани методи:** *ситуационен метод, индивидуална и групова работа, анализ, синтез, беседа.*
10. **Дидактически средства:** *рисушки на слънчеви часовници, речник, схеми с въпросчета.*
11. **План на урока:**

Календари и празници

1. *Календари.*
 - 1.1. *Видове календари – слънчеви и лунни.*
2. *Празници.*
 - 2.1. *Видове празници – народни и семейни.*
3. *Словото в празника.*

Ход на урока:

Към учениците: Добър ден, ученици! Казвам се Кръстина Кървова. Госпожица съм. От днес ще ви преподавам по литература и се надявам скоро да се опознаем. Аз лично желая да прекарваме времето си пълноценно и да съчетаем полезното с приятното. Надявам се, с ваша помощ, да го постигнем!!!

№: по ред	Основни елементи на урока	Дейност на учителя	Дейност на учениците	Време /мин./
1.	Подготовка на класа за работа.	Организация на класа за работа.	Подготовка за работа.	1 мин.
2.	Проверка на учениците за отсъствия.	Извършва проверка.	Дежурните ученици докладват.	1 мин.
3.	Проверка на домашна работа.	Извършва проверка.	Показват домашните си работи.	2 мин.
4.	Проверка и оценка на знанията, уменията и навиците на учениците.	Изпитва двама ученици върху домашната работа, която е върху урока "Събра Марко триесе юнаци". Задава помощни въпроси на учениците.	Учениците отговарят на въпросите на учителя, обосновават знанията си.	5 мин.
5.	Поставяне на темата.	Записва темата на дъската и пристъпва към понятийния анализ на заглавието.	Записват в тетрадките си формулираната тема.	1 мин.
6.	Изложение на новия учебен материал.	Раздава листове с помощни материали на учениците, обяснявайки изложението си.	Слушат и разглеждат листовете.	2 мин.
7.	Записване на първа точка от урока.	Записва първа точка от урока на дъската.	Записват първа точка от урока в тетрадките си.	1 мин.
8.	Определение на „календар“.	Пита учениците какво представлява календарът за тях, как си го обясняват, след което дава определение за него.	Отговарят на учителя и описват своите виждания за него.	3 мин.
9.	Разказ за хората и времето.	Разказва как през хилядолетията хората са се научили да измерват времето по движението на небесните тела. Посочва на учениците	Слушат разказа на учителя. Разглеждат рисунките на Слънчеви часовници от раздадените листове.	2 мин.

		да разгледат рисунките на Слънчеви часовници от раздадените листове.		
10.	Записване на точка 1.1. от урока.	Записва точка 1.1. от урока на дъската.	Записват точка 1.1. в тетрадките си.	1 мин.
11.	Видове календари.	Обяснява видовете календари.	Слушат обясненията на учителя за видовете календари.	2 мин.
12.	Записване на втора точка от урока.	Записва втора точка от урока на дъската.	Записват втора точка от урока в тетрадките си.	1 мин.
13.	Що е празник?	Пита учениците какво представлява празникът за тях, как си го обясняват, след което дава определение за него.	Отговарят на учителя и описват своите виждания за него.	2 мин.
14.	Разказ за хората и празниците.	Разказва как чрез празниците и обредите в тях, които хората изпълняват, се цели постигане на ред и хармония в природата и в живота на хората.	Слушат разказа на учителя.	2 мин.
15.	Що е обичай?	Пита учениците дали знаят какво е обичай, след което дава определение за него.	Отговарят на учителя и описват своите виждания за него.	
16.	Записване на точка 2.1. от урока.	Записва точка 2.1. от урока на дъската.	Записват точка 2.1. от урока в тетрадките си.	1 мин.
17.	Видове празници.	Обяснява видовете празници. Посочва на учениците да разгледат текста ЛЮБОПИТНО!!!	Слушат обясненията на учителя за видовете празници и разглеждат текста ЛЮБОПИТНО!!!	4 мин.
18.	Записване на трета точка от урока.	Записва трета точка от урока на дъската.	Записват трета точка от урока в тетрадките си.	1 мин.
19.	Какво е значението на Словото в празника?	Пита учениците дали знаят нещо за словото в празниците на хората, след което обяснява неговото	Отговарят на учителя и описват своите виждания и представи за Словото в празника.	2 мин.

		значение. Помощни въпроси: От какво друго се състои празникът? Какви са особеностите на празника освен словото?		
20.	Заклучение на урока.	Задава въпроси към учениците с цел обобщение на взетия материал. Всички ползват въпросите от малките схеми в раздадените листове.	Отговарят на въпросите на учителя и заедно с него анализират, синтезират, обобщават.	
		Въпрос към един ученик – Как древните народи са измервали времето?	Отговаря на въпроса на учителя.	1 мин.
		Въпрос към друг ученик – Какви видове календари познаваме и каква е разликата между тях?	Отговаря на въпроса на учителя и посочва разликите.	1 мин.
		Въпрос към трети ученик – Защо уседналите народи ориентирали календара си по Слънцето?	Отговаря на въпроса на учителя.	1 мин.
21.	Групова работа.	Разделя учениците на две групи и поставя задачата на всяка да посочи основните разлики между празника и делника. И да отговори на въпросите за групова работа.	Всяка група обсъжда и изказва мнението си чрез говорител, посочен от нея самата.	5 мин.
22.	Домашна работа.	Поставя домашна работа на учениците, която е посочена в раздадените листове.	Записват домашната си работа.	1 мин.

План на урока (за учителя):

ВЪПРОСИ КЪМ ДОМАШНАТА РАБОТА:

- Кои са главните епизоди в сюжета на песента?
- По какво си приличат и по какво се различават битката на Марко с триглавата змия и битката на третия брат с ламята в приказката „Тримата братя и златната ябълка“?
- В кой момент от песента най-ясно проличава страхливостта на тридесетте юнаци?
- Юнаци ли са всъщност те?
- Защо Марко ги нарича „неверна дружина“?

На дъската се записват заглавието на урока и точките от плана. На учениците се раздават листове с помощни материали и задачи към урока.

А: Понятиен анализ на заглавието. (Трябва да се посочат главните думи в заглавието на урока, да се осмисли значението им и до каква степен те са обвързани помежду си. Помощни въпроси към учениците: Какво е календар? Какво е празник? Имат ли нещо общо помежду си?)

Б: Структуриране на урока: (След като вече са осмислени главните думи и понятия, важни за урока, се представя информация за самия календар и празник, значенията им в човешкия живот, въздействията им върху човешкото светоусещане.)

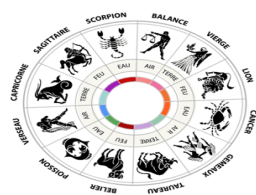
1. Календар: (обяснения за учениците към първа точка от урока)

Към учениците: Календар произлиза от думата „календи“, която в древния Рим означавала първия ден на всеки месец. Още в далечното минало хората се опитвали да определят и осъзнаят периодите от време, през които протичал животът им. Те измервали времето най-вече чрез онези природни явления, от които зависели битът и оцеляването им. Например за различни народи годината започвала с началото на някой от сезоните. В древен Египет за начало на годината пък се смятал разливът на великата река Нил, чиито води осигурявали плодородието.

Разказ за хората и времето :

Към учениците: През хилядолетията хората се научили да измерват времето по движението на небесните тела. Редуването на деня и нощта и смяната на сезоните (пътят на Слънцето) или редуването на фазите на Луната били техни основни ориентири.

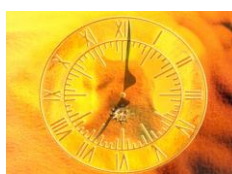
Разглеждане на рисунки на Слънчеви часовници:

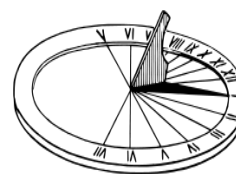
фиг.1

фиг.2

фиг.3

фиг.4

1.1. Видове календари: *(обяснения за учениците към точка 1.1. от урока)*

Към учениците: Заради ориентирите на хората през хилядолетията съществуват и различни лунни, лунно-слънчеви и слънчеви календари. Редица древни народи имали лунни календари – от европейската приказка „Слънцето и Луната” вече знаем, че най-древният еврейски календар бил лунен (такива били и календарите на шумерите, вавилонците, китайците и на други източни народи).

Слънчевите календари (за най-стар от тях се смята египетския) са присъщи на онези народи, които водели уседнал живот и се занимавали със земеделие. Смяната на деня и нощта и редуването на сезоните – пътят на слънцето – били много важни за тях – от това зависел земеделският труд (изораването на земята, сеитбата, жътвата и др.), прехраната и оцеляването на хората. Те си представяли протичането на времето във вид на кръг, цикъл – кръговратът на сезоните. Това циклично време е залегнало в основата на народните слънчеви календари. Българският фолклорен календар също е слънчев.

2. Празници: *(обяснения за учениците към втора точка от урока)*

Към учениците: Празниците – както показва и самата дума – са „празни” откъм всекидневен труд, в тях липсва трудовата дейност, характерна за делниците. Това са особени дни, в които се изпълняват едни или други обреди, за да се постигне ред и хармония в природата и в живота на хората. Празниците са колективни, в тях участва цялата общност, защото обредите имат за цел да донесат плодородие, здраве и живот за всички, както и да предпазят природата и човека от зли сили и действия.

Народни обичаи:

Към учениците: Поредицата от обреди, които поколение след поколение се извършват по един и същи начин, в едно и също време, на едно и също място, наричаме народни обичаи.

2.1. Видове празници: *(обяснения за учениците към точка 2.1. от урока)*

Към учениците: Тъй като е свързан със слънчевия и сезонен кръговрат, народния празничен календар също има цикличен характер и се дели на зимни, пролетни, летни и есенни празници, които се повтарят на следващата година. Те са свързани с природни явления и най-вече с преходите от едно състояние на природата към друго.

ЛЮБОПИТНО!!!

Когато в Европа християнството станало официална религия, било възприето официалните християнски празници да не се противопоставят на заварените народни празници, а по-скоро да съвпадат с тях. И това наистина се случило – наблюденията върху фолклорния празничен календар показват, че във всеки празник има древни предхристиянски, езически черти, свързани с почитта към природата, както и религиозни черти и обреди, свързани с почитта към християнския Бог и светците. Най-ясният пример за това е големият празник Коледа – 25 декември е предшестван от най-късия ден в годината, след който, както казва народът, се ражда „младото слънце” (денят започва да расте). Същата дата обаче е и един от най-големите християнски празници – Рождество Христово, рождението на Иисус Христос. Така в народните представи раждането на „младото слънце” и раждането на „Млада Бога” се сливат.

Към учениците: Освен общите за целия народ календарни празници съществуват и семейни празници. Най-големите от тях са *сватбата* (осъществяването на нова брачна връзка между членове на общността) и *раждането* (появата на новия живот, най-високото възплъщение на кръвната връзка).

3.Словото в празника: *(обяснения за учениците към трета точка от урока)*

Към учениците: Словото има голямо значение за всички народни празници – най-вече обредните песни, благословиите, благопожеланията, гаданията и т.н. Но празникът не се състои само от слово. В него най-голямо значение имат обредите и обичаите, поредиците от действия. С тях са свързани и специалната празнична храна, облеклото, танците и игрите. Тези „несловесни” страни на празника са изследвани най-вече от науката *етнография*. Особената дреха, неделничната храна, обичаят, действията, придружени и от обредното слово, са в сърцевината на всеки народен празник. Празниците имат и огромно значение като общо, колективно изживяване на радост, веселие, надежда за по-добър живот.

речник: *фаза – отделно състояние, период в развитието на нещо*
цикъл – кръг, завършена редица от сродни явления, напр. редуването и повторението на сезоните
езически – от езичество – предхристиянски

Заклучение на урока: *(учителят задава въпроси към учениците с цел обобщение на взетия материал. Всички ползват въпросите от малките схеми с въпросчета в раздадените листове.)*

Въпроси за индивидуална работа:

схема с въпросчета, свързани с календара

- Как древните народи са измервали времето?
- Какви видове календари познаваме и каква е разликата между тях?
- Защо уседналите народи ориентирали календара си по Слънцето?

Въпроси за групова работа:

схема с въпросчета, свързани с празника

- Какви са основните разлики между празника и делника?
- Какво е отношението между езичество и християнство във фолклорния празничен календар? Противопоставени ли са те или чертите им се съчетават?

Домашна работа: да разговаряме...

Какво лично вие разбирате под „празник“ – кой е най-големият празник в досегашния ви живот, който най-ясно сте запомнили? Разкажете за него. Заради какви случки, събития или състояния днес можем да употребим изразите „нашият празник“, „моят празник“, „празнично настроение“, „празнично изживяване“?